

W UNII EUROPEJSKIEJ

Europejski Instytut Technologii

Maciej Podemski*

Komisja Europejska na przełomie lat 2004 i 2005 przeprowadziła śródkresowy przegląd realizacji Strategii Lizbońskiej, która zakłada przyspieszoną budowę społeczeństwa innowacyjnego. Stwierdzono wówczas, że Unia Europejska ma poważne problemy z wykorzystaniem swojego potencjału innowacyjnego w związku z rozproszeniem systemu edukacyjnego i badawczego oraz z niedostatecznie rozwiniętą kulturą proinnowacyjną i wspierającą przedsiębiorczość. Uznano, że zwiększa się luka innowacyjna między Europą a Japonią i Stanami Zjednoczonymi.

UE-25 potrzebowałaby ponad pięćdziesięciu lat, aby osiągnąć poziom wyników USA w zakresie innowacji. Dla przykładu, zgodnie z szanghajskim światowym rankingiem uniwersytetów, pomimo że do najlepszych 500 uniwersytetów na świecie zakwalifikowano 205 z Europy, a 198 z USA, to w pierwszej dwudziestce znalazły się jedynie dwa uniwersytety europejskie, a siedemnaście z USA. Europa musi zatem zwiększyć wysiłki w celu osiągnięcia wyższego poziomu doskonałości naukowej.

Jednym z problemów nauki europejskiej jest wielkie rozproszenie kadry badawczej i finansów kierowanych na badania. W Europie jest prawie 2000 uniwersytetów prowadzących badania naukowe. Przeznacza się jednak na nie znacznie mniej pieniędzy niż w USA. Tymczasem w USA, z prawie 3300 instytucji nadających stopnie naukowe jedynie 215 przyznaje stopień na poziomie policencjackim, a mniej niż 100 uniwersytetów prowadzi działalność badawczą. Jednocześnie w Stanach Zjednoczonych doprowadzono do znacznej koncentracji nakładów na badania. Obecnie niespełna 200 uniwersytetów otrzymuje 95% federalnego budżetu badań naukowych. Pozwala to uniwersytetom skupić więcej wybitnych naukowców i osiągnąć najwyższy, światowy poziom badawczy. Tymczasem w Europie znacznie więcej instytucji badawczych dzieli między siebie o wiele mniejsze finanse. Między innymi przez to tylko nieliczne uniwersytety europejskie potrafią osiągnąć poziom światowy.

Jednocześnie nie ma wystarczającego popytu w Europie na wyniki badań. Nawet w przypadku istnienia doskonałych produktów lub usług jest mało prawdopodobne, że ich wartość handlowa zostanie wykorzystana. Ważnym powodem wspomnianej słabości są różnice kulturowe oraz intelektualne między badaczami a przedsiębiorcami. Tymczasem innowacyjność wymaga wzajemnego uczenia się od siebie, a nie polega wyłącznie na transferze wiedzy po zakończeniu pracy badawczej.

Tu również jest widoczna różnica między Unią Europejską a przodującymi krajami świata. Wskazuje na to między innymi liczba badaczy zatrudnionych w sektorze prywatnym. W USA czterech z pięciu badaczy pracuje w sektorze przedsiębiorczości, w Japonii dwóch na trzech, a w UE zaledwie połowa wszystkich badaczy pracuje w tym sektorze.

Aby przełamać te trudności, w lutym 2005 roku Komisja Europejska zaproponowała powołanie Europejskiego Instytutu Technologii (*European Institute of Technology* — EIT). Uznała, że w Unii Europejskiej należy intensywniej integrować oświatę, badania naukowe i innowacyjność, jako trzy podstawowe aspekty społeczeństwa innowacyjnego. Rada Europejska uznała, że utworzenie proponowanego instytutu będzie ważnym krokiem do wzmocnienia więzi pomiędzy szkolnictwem wyższym, badaniami naukowymi i nowatorstwem.

EIT stanie się ośrodkiem światowej doskonałości, zdolnym do przyciągnięcia najzdolniejszych studentów i badaczy, promującym nowatorskie innowacje i badania w dziedzinach trans- i interdyscyplinarnych, wykorzystującym konkurencyjne finansowanie z sektorów prywatnego i publicznego na całym świecie.

Działania EIT będą obejmować wszystkie trzy elementy trójkąta wiedzy:

□ edukację; szczególnie model edukacyjny EIT będzie przyciągał magistrantów i doktorantów i będzie odpowiedzialny za zapewnienie im kształcenia w najwyższym standardzie międzynarodowym;

□ badania; prowadzenie badań naukowych i technologicznych, od badań podstawowych po wdrożeniowe, ze szczególnym ukierunkowaniem na przemysł i koncentrowanie się na dziedzinach trans- i interdyscyplinarnych, mających duży potencjał innowacyjny;

□ innowację; EIT nawiąże od samego początku bliskie kontakty z przedsiębiorstwami, co zapewni dostosowanie jego prac do potrzeb rynkowych i pomoże w przedstawieniu badań i edukacji na tory przydatniejsze gospodarce i społeczeństwu.

Inicjatywy Europejskiego Instytutu Technologii pozwolą europejskim przedsiębiorcom zacieśnić kontakty ze środowiskami edukacyjnymi i badawczymi, daleko wykraczając poza obecne formy współpracy. Z drugiej strony zacieśnienie kontaktów z biznesem otworzy zespołom badawczym EIT nowe możliwości wykorzystywania wyników ich prac do ulepszania produktów przemysłowych. Z kolei działalność edukacyjna umożliwi instytutowi skierowanie procesu nauczania na nowe, praktyczniejsze dziedziny. Instytut będzie więc zmierzać do stania się modelowym rozwiązaniem dla innych europejskich instytucji edukacyjnych i badawczych.

Europejski Instytut Technologii zostanie powołany aktem prawnym, który nada mu osobowość prawną,

*EuroGeoConsulting, ul. Jesionowa 36A, 05-816 Mińsk Mazowiecki

niezależni od przepisów krajów członkowskich, da podstawy do sprawnego zarządzania oraz ustali specjalne relacje z instytucjami Unii Europejskiej. Działalność EIT będzie finansowana przez Unię Europejską, kraje członkowskie oraz zainteresowane przedsiębiorstwa, przy czym instytut nie stanie się agencją przekazującą fundusze innym, tylko instytucją samodzielnie wykorzystującą finanse.

Nowy instytut powinien scalić istniejące zasoby badawcze: kadrowe, rzeczowe i finansowe, aby po pierwsze łatwiej osiągnąć światowy poziom badawczy, po drugie zachęcić europejskich naukowców i technologów do pozostania w Europie i po trzecie elastyczniej reagować na pojawianie się nowych, interdyscyplinarnych zagadnień badawczych.

Trzonem instytutu będą wspólnoty wiedzy i innowacyjności (*Knowledge and Innovation Communities* — KIC), tworzone w ramach konkursów ogłaszanych przez EIT. Wspólnoty wiedzy będą się składać z wydziałów lub zespołów pochodzących z uniwersytetów, ośrodków badawczych lub przedsiębiorstw, które się zjednoczą w ramach zintegrowanego partnerstwa (*joint venture*) w celu wspólnego podejmowania kształcenia policencjackiego, czyli wyłącznie na poziomie studiów magisterskich i doktoranckich, oraz prac badawczych i innowacyjnych.

KIC połączą badaczy i infrastrukturę badawczą, tymczasowo przekazaną do wspólnot wiedzy przez organizacje partnerskie, oraz zasoby finansowe pochodzące ze źródeł publicznych i prywatnych. Będą wykorzystywać te zasoby, aby połączyć doskonałość edukacji, badań i innowacji w danej dziedzinie. Zasoby fizyczne będą rozproszone geograficznie, ale wspólnota wiedzy będzie działać jako całość.

Wspólnoty wiedzy będą się specjalizować w obszarach transdyscyplinarnych, takich jak mechatronika czy bioinformatyka, lub interdyscyplinarnych, jak czysta energia, zmiany klimatyczne, ekoinnowacje lub starzejące się społeczeństwo. W tych obszarach zawiera się bowiem największy potencjał innowacyjny oraz rozwoju edukacji i badań. Tym wspólnoty wiedzy mają się różnić od tradycyjnych kierunków badawczych i edukacyjnych, obecnie powszechnych na uniwersytetach europejskich.

Wspólnoty wiedzy zostaną wybrane przez Radę Zarządzającą EIT na drodze rywalizacji służącej określeniu potencjału proponowanego partnerstwa w danej dziedzinie, w średniookresowej perspektywie 10–15 lat. Każda wspólnota wiedzy uzgodni z Radą Zarządzającą EIT cele i etapy swoich działań, obejmujące wszystkie trzy części trójkąta wiedzy. Zadania KIC zostaną określone w kontraktach zawartych z EIT, jednakże wspólnoty będą miały dużą niezależność w sprawach wewnętrznej organizacji, metod działania oraz w zakresie wykorzystywania uzyskanych wyników. Regularne monitorowanie przez Radę Zarządzającą EIT zapewni rzeczywistą realizację tych kontraktów.

Zespoły specjalistów tworzące wspólnoty wiedzy będą oddelegowane na określony czas do Europejskiego Instytutu Technologii wraz z odpowiednimi środkami finansowymi, formalnie wchodząc w skład instytutu. Wspólnoty wiedzy i innowacyjności będą się różniły od Sieci Dosko-

nałości, tworzonych podczas realizacji 6. Programu Ramowego Badań Unii Europejskiej, tym, że zespoły tworzące te wspólnoty będą pracowały wspólnie aż do osiągnięcia założonego celu, podczas gdy istotą Sieci Doskonałości jest jedynie koordynacja badań uczestniczących w nich instytucji.

Za ustalanie strategicznych priorytetów instytutu, jego budżetu, a także za selekcję, ocenę i koordynowanie wspólnot wiedzy i innowacyjności oraz za strategiczny nadzór nad zagadnieniami praw własności intelektualnej będzie odpowiedzialne niewielkie ciało zarządzające. Kierować nim będzie Rada Zarządzająca (*Governing Board*) składająca się z 19 członków. Bezpośrednim wsparciem rady będzie zespół około 60 pracowników merytorycznych i administracyjnych.

Piętnastu członków rady będzie reprezentować biznes, uniwersytety i ośrodki badawcze. Będą oni wybierani przez powołany przez Komisję Europejską Komitet Identyfikacyjny (*Identification Committee*), złożony z czterech niezależnych ekspertów, a następnie mianowani przez komisję na jedną sześcioletnią kadencję. Co dwa lata wymieniana będzie jedna trzecia członków rady. Pozostali czterej członkowie, wybierani demokratycznie na trzy lata (z możliwością jednej reelekcji), będą reprezentować pracowników i studentów instytutu. Między posiedzeniami Rady Zarządzającej EIT będzie kierować pięcioosobowy Komitet Wykonawczy z dyrektorem instytutu na czele.

Zarówno Europejski Instytut Technologii jako całość, jak i poszczególne wspólnoty wiedzy i innowacyjności będą się mogły ubiegać na ogólnie obowiązujących zasadach o dofinansowanie projektów z unijnych programów. Wchodzą tu w grę takie programy, jak np. *Erasmus* wspierający system oświatowy, Ramowe Programy Badań dofinansujące projekty badawcze czy Wspólnotowy Program Innowacyjności (*Community Innovation Programme*), obejmujący projekty rozwijające innowacyjne produkty i usługi.

Dyplomy uzyskiwane w instytucji będą nadawane przez instytucje partnerskie wspólnot, zgodnie z zasadami obowiązującymi w krajach członkowskich. Instytut będzie jednak dążył do tego, aby dyplomy te były odróżniane wyraźnie jako „dyplomy EIT” i uznawane przez wszystkie państwa członkowskie.

Decyzję o lokalizacji Europejskiego Instytutu Technologii podejmą państwa członkowskie i Parlament Europejski, jednakże podstawową działalność instytutu będą prowadzić wspólnoty wiedzy i innowacyjności, których partnerzy będą rozproszeni po całej Unii Europejskiej.

Przewiduje się, że propozycja powołania Europejskiego Instytutu Technologii w kształcie przedstawionym powyżej, po przyjęciu przez Parlament Europejski i Radę Ministrów Unii Europejskiej, zostanie wdrożona na przełomie lat 2007 i 2008, a pierwsze dwie wspólnoty wiedzy i innowacyjności powstaną w latach 2010 i 2011.

Komisja Europejska przewiduje, że w latach 2008–2013 budżet EIT powinien ogółem wynieść około 2,5 miliarda euro. Na kwotę tę złożą się wpłaty różnych instytucji prywatnych i publicznych, a także wpływy

osiągnięte dzięki kontraktom zawartym przez instytut. Uruchomienie działalności instytutu będzie jednak wymagać w pierwszym okresie bezpośredniego wsparcia z budżetu Wspólnoty Europejskiej. Kwotę tę ocenia się na około 300 milionów euro pochodzących z budżetu programu Konkurencyjność na rzecz Wzrostu i Zatrudnienia (*Competitiveness for Growth and Employment*) Unii Europejskiej na lata 2007–2013. Ogólny udział wspólnoty w finansowaniu EIT będzie w tym okresie znacznie większy, gdyż dojdą do tego kwoty uzyskane przez wspólnoty wiedzy i innowacyjności z funduszy strukturalnych, 7. Programu Ramowego, Programu Ustawicznego Kształcenia (*Lifelong Learning Programme*), Programu Konkurencyjność i Innowacje (*Competitiveness and Innovation Programme*) i innych.

Źródła: **Komisja Wspólnot Europejskich**, Komunikat na wiosenny szczyt Rady Europejskiej: *Wspólne działania na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Nowy początek strategii lizbońskiej*. Bruksela, 2.02.2005, COM(2005) 24, końcowy;

Komisja Wspólnot Europejskich, Komunikat Komisji do Rady Europejskiej: *Wdrażanie odnowionego partnerstwa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Utworzenie wzorcowego ośrodka wiedzy: Europejskiego Instytutu Technologii*. Bruksela, 22.02.2006, COM(2006) 77, końcowy;

Komisja Wspólnot Europejskich, Komunikat Komisji do Rady Europejskiej: *Kolejne kroki w kierunku utworzenia Europejskiego Instytutu Technologii*. Bruksela, 8.06.2006, COM(2006) 276, wersja ostateczna;

Komisja Wspólnot Europejskich, Wniosek: *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające Europejski Instytut Technologii*. Bruksela, 18.10.2006, COM(2006) 604, wersja ostateczna;

Komisja Wspólnot Europejskich, Dokument roboczy służb Komisji towarzyszący dokumentowi: *Wniosek: Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające Europejski Instytut Technologii. Ocena wpływu zawierająca wymogi oceny ex ante*. Bruksela, 18.10.2006, COM(2006) 604, wersja ostateczna.